Τα μάρμαρα του Παρθενώνα

Εισαγωγή

*Το πάγιο αίτημα της Ελλάδας για την **επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα από το Βρετανικό Μουσείο στο φυσικό τους χώρο**, βρίσκεται για άλλη μια φορά στη διεθνή επικαιρότητα.*

*Αιτία είναι πρόσφατη εκστρατεία ομάδας βουλευτών της Μεγάλης Βρετανίας με την ονομασία "**ΠΑΡΘΕΝΩΝΑΣ 2004"**. Οι βουλευτές ζητούν την επιστροφή των Ελγινείων Μαρμάρων, όπως είναι επίσης γνωστά, στην Ελλάδα με αφορμή τους **Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004**.*

*Η πρωτοβουλία για τον επαναπατρισμό των εκθεμάτων, ανήκει στο φιλελεύθερο βουλευτή του βρετανικού κοινοβουλίου Ρίτσαρντ Άλλαν, πρώην αρχαιολόγο. Υποστηρίζεται από 90 και πλέον βουλευτές, ανάμεσα στους οποίους και ο πρώην υπουργός αθλητισμού, **Τόνυ Μπανκς** καθώς και ο πρώην επικεφαλής του κόμματος των Εργατικών **Μάικλ Φουτ**.*

*Η εκστρατεία του "Παρθενώνα 2004" υποστηρίζεται επίσης από πλειάδα διασήμων προσωπικοτήτων των γραμμάτων και των τεχνών, συμπεριλαμβανομένων των ηθοποιών **Τζάνετ Σούζμαν**, **Σερ Σον Κόνερι**, **Τζούντι Ντέντς** και **Τζοάνα Λάμλεϋ**.*

*Ωστόσο έντονα αντέδρασε ο **Ρόμπερτ Άντερσον, διευθυντής του Βρετανικού Μουσείου**, ο οποίος απέρριψε την πρόταση χαρακτηρίζοντας τα Μάρμαρα ως "έναν από τους σπουδαιότερους θησαυρούς του Βρετανικού Μουσείου". Όπως δήλωσε, "τα*

Μάρμαρα ανήκουν στο Βρετανικό Μουσείο και το διεθνές κοινό το οποίο το επισκέπτεται."

Η ιστορία των Μαρμάρων του Παρθενώνα

Στη μάχη των Πλαταιών, στα 479 π.Χ., οι Αθηναίοι νίκησαν του Πέρσες. Στην επιστροφή τους στην Αθήνα, βρήκαν την Ακρόπολη να έχει υποστεί σημαντικές καταστροφές.

Ο Περικλής ηγήθηκε της αποκατάστασης του μνημείου. Το 439 π.Χ. ο Παρθενώνας αφιερώθηκε στη θεά Αθηνά και το 450 μ.Χ. μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό αφιερωμένο στην Αγία του Θεού Σοφία και από το 12ο αι.μΧ. μέχρι και τον 15ο αι., ήταν αφιερωμένος στην Παναγία την Αθηνιώτισσα (περίοδος Φραγκοκρατίας). Έπειτα, το 1453, κάτω από την κυριαρχία των Τούρκων, μετατράπηκε σε τζαμί.

Οι Τούρκοι μετέτρεψαν τον Παρθενώνα σε τζαμί όταν κατέλαβαν την Αθήνα, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης στα 1458. Στα 1687 ο στρατηγός Μοροσίνι πολιόρκησε την Αθήνα. Ο βομβαρδισμός της Ακρόπολης προκάλεσε μεγάλο μέρος της Ακρόπολης.

Ο Λόρδος Έλγιν

Στα 1800 ο Λόρδος Έλγιν έστειλε συνεργείο του στην Αθήνα για να σχεδιάσει τα μνημεία και να λάβει εκμαγεία για τη διακόσμηση της έπαυλής του στη Σκωτία. Η ιδέα ανήκε στον περίφημο αρχιτέκτονα Τόμας Χάρρισον, παθιασμένο με τον αρχαιοελληνικό αρχιτεκτονικό ρυθμό, ο οποίος ενθάρρυνε τον Έλγιν να κοσμήσει την έπαυλη με

ανάλογες ζωγραφιές. Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι ο Χάρισσον προέτρεψε για την αφαίρεση των πρωτότυπων.

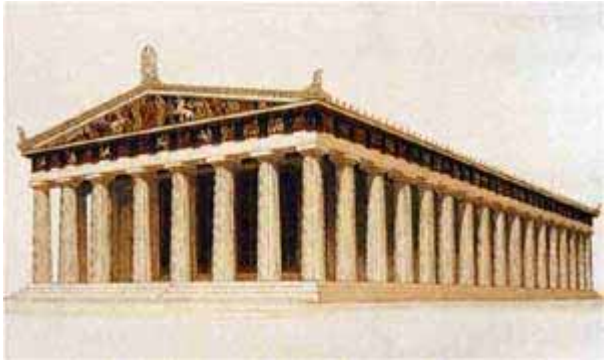

Την περίοδο αυτή τα διεθνή πολιτικά γεγονότα οδήγησαν την Τουρκία σε συμμαχία με τη Βρετανία εναντίον της Γαλλίας. Ο Λόρδος Έλγιν, εκμεταλλευόμενος τη θέση του, τις πολιτικές συγκυρίες και την εύνοια του σουλτάνου, άδραξε την ευκαιρία για να αποκτήσει τεράστια συλλογή αρχαίων από την κεντρική Ελλάδα, τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου και την Μικρά Ασία, όπου είχε ανθήσει ο ελληνικός πολιτισμός.

Η άφιξη του Έλγιν γέμισε με χαρά τους Αθηναίους, οι οποίοι ήλπιζαν να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και να έρθει χρήμα στην πόλη. Τότε έστρεψε την προσοχή του στα μνημεία της Ακρόπολης, στα οποία ήταν δύσκολο και να πλησιάσει κανείς και από τα οποία δεν είχε δοθεί ποτέ άδεια αφαίρεσης γλυπτών. Την περίοδο εκείνη η Ελλάδα βρισκόταν ήδη επί τρεισήμισυ αιώνες υπό την τουρκική ηυριαρχία. Η Αθήνα ήταν ένα χωριό 1300 κατοίκων γύρω από την Ακρόπολη.

Με συνεχή και άφθονα δώρα προς τους Τούρκους της Κωνσταντινούπολης και της Αθήνας και με μία επιστολή του καϊμακάμη, ο οποίος δρούσε ως μέγας βεζύρης στην Κωνσταντινούπολη, που του παραχωρούσε άδεια για αποτύπωση, λήψη εκμαγείων και ανασκαφή γύρω από τα θεμέλια με την δέσμευση ότι τα ίδια τα μνημεία δεν θα υφίσταντο καμία βλάβη, ο Έλγιν πίεσε τους Τούρκους προεστώτες της Αθήνας να σιωπήσουν όσο τα συνεργεία του αφαιρούσαν τμήματα του γλυπτού διακόσμου των μνημείων της Ακρόπολης.

"Αντιμετωπίσαμε πολλές δυσκολίες με το μάρμαρο και αναγκάστηκα να γίνω λίγο βάρβαρος."

ο Lusieri προς τον Έλγιν.

Οι εργασίες ακρωτηριασμού και απογύμνωσης του Παρθενώνα άρχισαν το 1801. Συμπεριφερόμενοι ως βάνδαλοι οι άνθρωποι του Έλγιν, κατέβασαν τα γλυπτά από το ναό, όπου βρίσκονταν επί περίπου 2.250 χρόνια, καταστρέφοντας τα γύρω τμήματα του μνημείου, πριονίζοντας το πίσω μέρος των λίθων της ζωφόρου για να τους αποσπάσουν, κόβοντας στα δύο ένα κιονόκρανο του Παρθενώνα και ένα γείσο του Ερεχθείου, σπάζοντας από απροσεξία μία μετόπη...

Η αποστολή των γλυπτών στο Λονδίνο παρουσίασε προβλήματα. Το Σεπτέμβριο το πλοιάριο του Έλγιν βυθίστηκε έξω από τα Κύθηρα μαζί με μερικά από τα πιο καταπληκτικά γλυπτά του Παρθενώνα. Ανήμερα των Χριστουγέννων του 1802 τα γλυπτά ανελκύθηκαν και εστάλησαν στο Λονδίνο.

*Στις **16 Ιανουαρίου 1803** ο λόρδος Έλγιν έφυγε από την Κωνσταντινούπολη μαζί με την οικογένειά του. Οι Γάλλοι τον συνέλαβαν και κρατήθηκε στις φυλακές για τα επόμενα τρία χρόνια.*

Την περίοδο εκείνη το καταστροφικό του έργο συνέχισε ο "συνεργάτης" του στην Αθήνα, Λουζιέρι, ο οποίος αφαίρεσε μια από τις Καρυάτιδες του Ερεχθείου αντικαθιστώντας την με ένα... τούβλο για να αποτρέψει την κατάρρευση της στέγης!

Ο Έλγιν απελευθερώθηκε το 1806 ενώ το δεύτερο κομμάτι της λείας του βρισκόταν στην Αθήνα. Μια σειρά από διαβουλεύσεις μεταξύ βρετανών και Οθωμανών διπλωματών είχαν ως αποτέλεσμα την αναχώρηση του Έλγιν για την Αθήνα. Χωρίς χάσιμο χρόνο ο Έλγιν και η παρέα του φόρτωσαν τη λεία τους σε ένα καράβι το οποίο απέπλευσε για το Λονδίνο στις 26 Μαρτίου.

*Το φορτίο του περιείχε τα περισσότερα από τα γλυπτά του Παρθενώνα αφήνοντας πίσω πέντε από τις πιο βαριές αποσκευές. Το **"τελευταίο πλιάτσικο από μια ματωμένη χώρα"**, όπως αποκάλεσε ο Λόρδος Βύρωνας το τελευταίο αυτό φορτίο, μεταφέρθηκε στο Λονδίνο στις **11 Απρίλη του 1811**.*

Ο λόρδος Έλγιν ακρωτηριάζοντας τον Παρθενώνα απομάκρυνε από το κορυφαίο μνημείο της ελληνικής αρχαιότητας τα ωραιότερα γλυπτά του. ***Επί δέκα χρόνια τα συνεργεία του διαμέλιζαν τον Παρθενώνα*** *και αφαιρούσαν τμήματα των μνημείων της Ακρόπολης. Επί δέκα χρόνια οι υπόδουλοι Έλληνες έβλεπαν να εκτυλίσσεται μπροστά στα μάτια τους το μεγαλύτερο έγκλημα σε βάρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας.*

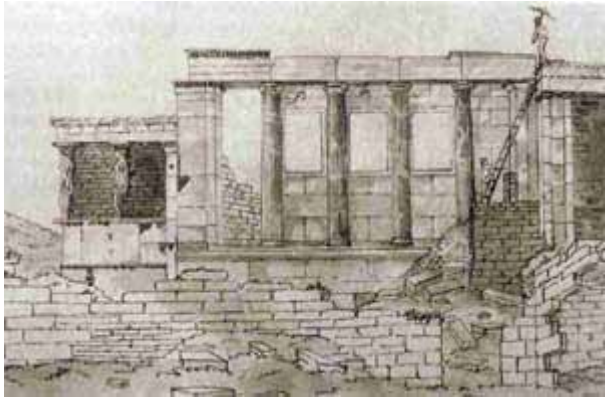

"Ο Λόρδος Ελγιν μπορεί να καυχιέται τώρα ότι κατέστρεψε την Αθήνα"

Ανώνυμος Έλληνας, 1810

Στην Αγγλία, όπου έφθασαν τα Μάρμαρα του Παρθενώνα, μετά από μία οδύσσεια, έγιναν ***αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής*** *μεταξύ του λόρδου Έλγιν και της Βρετανικής Κυβέρνησης.*

Το Βρετανικό Κοινοβούλιο, μέσα στο οποίο ο λόρδος Έλγιν κατηγορήθηκε ως ***αρχαιοκάπηλος και καταστροφέας****, με μεγάλους δισταγμούς ως προς τη νομιμότητα των τίτλων και των ενεργειών του λόρδου, αποφάσισε* ***με ψήφους 82 υπέρ και 30 κατά****, την αγορά των Μαρμάρων, στην τιμή των 35.000 στερλινών, από αυτόν και την παραχώρηση στο Βρετανικό Μουσείο, του οποίου αποτελούν από τότε μέχρι σήμερα μία από τις σημαντικότερες συλλογές.*

Τα Ελγίνεια Μάρμαρα

Από τον γλυπτό διάκοσμο του ναού σώζονται τα ακόλουθα τμήματα:

Μετόπες

Ανατολική πλευρά (Γιγαντομαχία)
στο Μουσείο Ακροπόλεως: όλες οι πλάκες (14) - στη θέση τους έχουν τοποθετηθεί αντίγραφα

Δυτική πλευρά (Αμαζονομαχία)
στη θέση τους στο μνημείο: όλες οι πλάκες (14)

Βόρεια πλευρά (Τρωικός Πόλεμος)
στη θέση τους ή στο Μουσείο Ακροπόλεως: 13 πλάκες ακέραιες ή σε θραύσματα

Νότια πλευρά (αγώνας Λαπιθών-Κενταύρων)
στη θέση τους στο μνημείο: 1 πλάκα
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 11 πλάκες ακέραιες ή σε θραύσματα
στο Βρετανικό Μουσείο: 16 πλάκες ακέραιες ή σε θραύσματα (θραύσματα των 6 από αυτές φυλάσσονται και στο Μουσείο Ακροπόλεως)

Αετώματα

Ανατολικό αέτωμα (γέννηση της Αθηνάς)
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 4 μορφές (C, H, N, P)
στο Βρετανικό Μουσείο: 10 μορφές (A, B, D, E, F, G, K, L, M, O)

Δυτικό αέτωμα (αγώνας Αθηνάς και Ποσειδώνα)
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 8 μορφές (B, E, J, K, S, U, V, W)
στο Βρετανικό Μουσείο: 4 μορφές (A, P, Q, T)
θραύσματα της ίδιας μορφής στο Βρετανικό Μουσείο και στο Μουσείο Ακροπόλεως: 6

μορφές (C, H, L, M, N, O)

Ζωφόρος

Απεικόνιζε τα Μεγάλα Παναθήναια και την αποτελούσαν 115 πλάκες (119 ανάγλυφες επιφάνειες, αφού οι γωνιαίοι λίθοι αριθμούνται διπλά). Από αυτές σώζονται πλήρεις ή σε θραύσματα 112 πλάκες. Ειδικότερα:

Δυτική πλευρά (σώζονται και οι 16 πλάκες)
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 13 πλάκες
στο Βρετανικό Μουσείο: 2 πλάκες
θραύσματα της ίδιας πλάκας στο Βρετανικό Μουσείο και στο Μουσείο Ακροπόλεως: 1 πλάκα

Νότια πλευρά (σώζονται 41 πλάκες)
στη θέση τους στο μνημείο: 2 πλάκες
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 12 πλάκες
στο Βρετανικό Μουσείο: 24 πλάκες
θραύσματα της ίδιας πλάκας στο Βρετανικό Μουσείο και στο Μουσείο Ακροπόλεως: 3 πλάκες

Βόρεια πλευρά (σώζονται 46 πλάκες)
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 24 πλάκες
στο Βρετανικό Μουσείο: 15 πλάκες
θραύσματα της ίδιας πλάκας στο Βρετανικό Μουσείο και στο Μουσείο Ακροπόλεως: 7 πλάκες

Ανατολική πλευρά (σώζονται 9 πλάκες)
στο Μουσείο Ακροπόλεως: 3 πλάκες
στο Βρετανικό Μουσείο: 1 πλάκα
θραύσματα της ίδιας πλάκας στο Βρετανικό Μουσείο και στο Μουσείο Ακροπόλεως: 5 πλάκες

Οι ελληνικές θέσεις

Σε δηλώσεις του στις 14 Ιανουαρίου 2002, ο εκπρόσωπος της ελληνικής πρεσβείας μας στο Λονδίνο, κύριος Νίκος Παπαδάκης, υποστήριξε ότι η "τα τελευταία 25 έτη πραγματοποιείται το μεγαλύτερο πρόγραμμα αποκατάστασης στην Ακρόπολη για τη συντήρηση του τέμπλου της Ακρόπολης. Τα τμήματα τα οποία έχουν αφαιρεθεί έχουν υποστεί μια διαρκή και πολύπλοκη επεξεργασία αποκατάστασης.

Τα γλυπτά θα εκτεθούν σε ένα μουσείο αξίας 55 εκατομμυρίων στερλινών το οποίο κατασκευάζεται. Το μουσείο θα στεγάσει όχι μόνο τα μάρμαρα τα οποία θα επιστρέψουν από το Λονδίνο, αλλά και όλα όσα συνδέονται με τον Παρθενώνα."

Στην Ακρόπολη βρίσκεται σε εξέλιξη το κορυφαίο ελληνικό αναστηλωτικό πρόγραμμα και ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα στον κόσμο. Το πρόγραμμα αυτό εκτελείται βάσει μελετών, οι οποίες προηγουμένως υφίστανται διεθνή κριτική μέσα από επιστημονικές συναντήσεις και εγκρίνονται όπως προβλέπει ο νόμος και η επιστημονική δεοντολογία.

Το έργο έχει ήδη ολοκληρωθεί στο Ερέχθειο, συνεχίζεται στον Παρθενώνα και στα Προπύλαια και αρχίζει στο ναό της Αθηνάς Νίκης.

Το σημερινό έργο αποκατάστασης του Παρθενώνα αποσκοπεί πρωτίστως: α) στη δομική συντήρηση, β) στη συντήρηση των επιφανειών,
γ) στον μέγιστο βαθμό προστασίας των γλυπτών, δ) στη διόρθωση της θέσης παλαιότερα αναστηλωμένων λίθων και
σε συμπληρωματική αναστήλωση ορισμένων μερών με χρήση, κυρίως, των σωζόμενων ακόμη στο έδαφος πεσμένων λίθων που ανήκουν στο Μνημείο.

Το αναστηλωτικό αυτό πρόγραμμα, που βρίσκεται στην πρωτοπορία των σχετικών επιστημονικών ερευνών, αναδεικνύει με τον πιο τεκμηριωμένο τρόπο τις δραματικές επιπτώσεις του ακρωτηριασμού του Μνημείου από τον Έλγιν και τους συνεργούς του.

Πέρα όμως από το παραπάνω φιλόδοξο σχέδιο, η ελληνική επιχειρηματολογία για την επιστροφή των μαρμάρων εστιάζονται στο ότι
α) ο Παρθενώνας, το μνημείο στο οποίο ανήκουν τα Μάρμαρα, βρίσκεται στην Αθήνα κι όχι στο Λονδίνο,

β) τα Μάρμαρα θα εκτεθούν κοντά στον Παρθενώνα και σε οπτική επαφή με αυτόν και ο επισκέπτης θα σχηματίζει πλήρη εικόνα του συνόλου του Μνημείου,

γ) αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του μνημείου - συμβόλου του ελληνικού πολιτισμού την στιγμή της ακμής του. Με την επιστροφή των Μαρμάρων θα αποκατασταθεί η ενότητα της διακόσμησης και η αρχιτεκτονική συνοχή του Μνημείου.

δ) αποτελεί χρέος των Βρετανών απέναντι όχι στην ελληνική, αλλά στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά η αποκατάσταση του συμβόλου της, που είναι ο Παρθενώνας, το έμβλημα της Ουνέσκο.

Οι βρετανικές θέσεις

(πηγή: http://www.amg-net.gr/leda/dimosieus.htm#4)

Τα "επιχειρήματα" κατά της επιστροφής των γλυπτών του Παρθενώνα έχουν μεταβληθεί με το πέρασμα των χρόνων και για να τα αντιμετωπίσει κανείς, χρειάζεται ιδιαίτερη επιδεξιότητα και εκπαίδευση. Όσοι δικαιώνουν το Βρετανικό Μουσείο για την κατοχή των Μαρμάρων έχουν την τάση να διαστρεβλώνουν το θέμα, χρησιμοποιώντας τα ακόλουθα επιχειρήματα:

Η μεταφορά των Μαρμάρων στην Μεγάλη Βρετανία ωφέλησε τις καλές τέχνες και τις κλασσικές σπουδές.

Είναι αλήθεια πως στη Μεγάλη Βρετανία πολλοί περίμεναν τα Μάρμαρα "να ανυψώσουν τις καλές τέχνες από την ακινησία της έπαρσης και της επιτήδευσης…όπου έχουν περιπέσει φτεροκοπώντας κι αγκομαχώντας για μιαν ανάσα και καταρρέοντας ανούσιες κι άκαρπες" (William Hazlitt / Examiner). Μεγάλες προσδοκίες!!! Κάποια ίχνη της ανάσας αυτής , που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε "επιδράσεις του Φειδία", ανιχνεύονται στα Βρετανικά νησιά.

Ο ταξιδιώτης που αφήνει το σταθμό Waverly για να πάει στο Princes Street στο Ενδιβούργο μπορεί να αναρωτηθεί τι να είναι εκείνες οι κολώνες στην ανατολική γραμμή του ορίζοντα της πόλης. Είναι το μόνο που απέμεινε από την πρόταση του Λόρδου του Έλγιν να οικοδομηθεί ένα πιστό αντίγραφο του Παρθενώνα ως μνημείο για τους Σκωτσέζους των Ναπολεόντειων πολέμων. Η εκστρατεία του Έλγιν να σχεδιαστούν τα καινούργια κτίρια της Βουλής σε αρχαίο Ελληνικό ρυθμό κι αυτή ματαιώθηκε.

Περισσότερος κόσμος έχει την ευκαιρία να τα δει.

Όποιος υποστηρίζει ότι τα Μάρμαρα τα έχουν δει περισσότεροι άνθρωποι χάρη στη μεταφορά τους στο Λονδίνο, ίσως και να έχει δίκιο. Το ίδιο όμως θα μπορούσε να συμβεί αν η ζωοφόρος βρισκόταν σήμερα σε μόνιμη έκθεση στην Disneyland. Βέβαια όπως ήταν φυσικό, υπήρξαν κάποιες επιρροές στις τέχνες ιδιαίτερα στην ποίηση και στον πεζό λόγο. Ποιος μπορεί να πει ποια θα ήταν η επιρροή τους , αν τα Μάρμαρα είχαν επανατοποθετηθεί στον Παρθενώνα; Είναι το εκλεπτυσμένο αγγλικό γούστο επαρκής δικαιολογία για την απόσπαση των γλυπτών; Το σίγουρο είναι ότι τα Μάρμαρα δεν συνέβαλαν στην ανάδειξη κανενός Βρετανού Μιχαήλ Αγγέλου.

Τα Μάρμαρα είναι πιο ασφαλή στο Λονδίνο από ότι θα ήταν στην Αθήνα.

Είναι αδύνατο να αποδείξομε το αντίθετο. Τα Μάρμαρα μπορεί να είχαν επιζήσει μέσα από την Ελληνική Επανάσταση και κάθε μεταγενέστερη αντιξοότητα, μπορεί και όχι. Μπορεί να τα είχαν αρπάξει οι Γάλλοι μπορεί και όχι. Είναι άσκοπο να αναλογιζόμαστε. Ακριβώς όπως είναι άσκοπο να αναλογιζόμαστε τι άλλο θα μπορούσε να είχε συμβεί στο φορτίο του πλοίου "Μέντωρ" όταν τα μετέφερε στην Αγγλία.

Αυτό που θα μπορούσαμε να πούμε με βεβαιότητα είναι πως οι Έλληνες προσπάθησαν να φροντίσουν όσο μπορούσαν περισσότερο τα Μάρμαρα και πως είχαν παρθεί εξαιρετικά μέτρα γα να προστατευθεί ο Παρθενώνας στην διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα. Αντίθετα είναι αποδεδειγμένο πως τουλάχιστον δύο φορές κινδύνευσαν σοβαρά στο Λονδίνο: Εάν ανατρέξουμε στα πρακτικά του Συμβουλίου του Βρετανικού Μουσείου, στις 8 Οκτωβρίου 1938 (σελίδα 5488) θα συναντήσουμε την ανησυχητική επικεφαλίδα "Καταστροφές σε Γλυπτά του Παρθενώνα".

Σε επιβεβαίωση υπάρχει μια ερεθιστική αναφορά στα δημόσια αρχεία που φυλάγονται στο Κεω σε ένα φάκελο του Foreign Office με τίτλο "Καθαρισμός των Ελγινείων Μαρμάρων / χρήση χάλκινων ψηκτρών για τον καθαρισμό των Μαρμάρων με αποτέλεσμα την καταστροφή της επιφάνειάς τους". Το 1941 η αίθουσα του Βρετανικού Μουσείου έπαθε σοβαρές ζημιές από βομβαρδισμό των Ναζί. Τα Μάρμαρα του

Παρθενώνα μόλις είχαν μεταφερθεί -μερικά σε ένα θησαυροφυλάκιο και τα υπόλοιπα σε έναν εγκαταλειμμένο σταθμό του υπόγειου σιδηροδρόμου στο Aldwych (!!).

Αντίθετα στην Αθήνα είναι σε εξέλιξη ολοκληρωμένο πρόγραμμα αποκατάστασης και συντήρησης των μνημείων της Ακρόπολης. Εδώ παρατίθεται ένα σύντομο ιστορικό:

Το έργο αποκατάστασης αποσκοπεί κυρίως:
- στη δομική συντήρηση
- στη συντήρηση των επιφανειών
- στο μέγιστο βαθμό προστασίας των γλυπτών
- στη διόρθωση της θέσης παλαιότερα αναστηλωμένων λίθων
- σε συμπληρωματική αναστύλωση ορισμένων μερών με χρήση κυρίως των σωζόμενων ακόμη στο έδαφος πεσμένων λίθων που ανήκουν στο Μνημείο.

Το πρόγραμμα αυτό εκτελείται βάσει μελετών οι οποίες προηγουμένως υφίστανται διεθνή κριτική μέσα από επιστημονικές συναντήσεις και εγκρίνονται όπως προβλέπει ο νόμος και η επιστημονική δεοντολογία. Το νέο Μουσείο Ακροπόλεως τοποθετείται στην περιοχή Μακρυγιάννη απέναντι από τον Ιερό Βράχο και σε ελάχιστη απόσταση από αυτόν. Στο νέο Μουσείο της Ακρόπολης υπάρχει η "Αίθουσα του Παρθενώνα" που θα περιμένει τα γλυπτά του Παρθενώνα. Το μόνιμο έκθεμα άλλωστε αυτής της αίθουσας, θα είναι ο ίδιος ο Παρθενώνας που θα είναι ορατός από τη βόρεια γυάλινη πλευρά της.

Ο Λόρδος Έλγιν ενήργησε ως φιλότεχνος συντηρητής.

Ήταν τελικά ο Λόρδος του Έλγιν ο καλός Σαμαρείτης που έσωσε τα Μάρμαρα από καταστροφή; Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει αποδεκτό μόνο με βάση τις εκτιμήσεις του ίδιου. Και είναι ότι καλύτερο που θα μπορούσε να ειπωθεί. Διότι αν ρίξει κανείς μια ματιά στις περιγραφές του "ξηλώματος" των μαρμάρων από τα "συνεργεία" του Λόρδου, θα κατέληγε ότι δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση περί φιλότεχνης προσπάθειας.

Η επιστροφή των Μαρμάρων θα δημιουργούσε επικίνδυνο προηγούμενο για την απογύμνωση των μεγάλων μουσείων και συλλογών.

Το επιχείρημα περί "προηγούμενου" μπορεί να τοποθετηθεί με απόλυτους ή σχετικούς όρους. Στην απόλυτη μορφή του, σημαίνει ότι οι μεταφορές έργων τέχνης, από τις πατρίδες τους σε άλλες χώρες, έγιναν για σοβαρούς λόγους και πως οι αιτιάσεις για την επιστροφή οποιουδήποτε κομματιού θα έθεταν σε κίνδυνο ολόκληρο το θεσμό των μουσείων και των συλλογών. Αυτό το επιχείρημα είναι γνωστό σε εκείνους που είχαν να κάνουν με γκουβερνάντες, γραφειοκράτες ή επιλοχίες και θεμελιώνεται στο παλιό απόφθεγμα: "τι θα γίνει αν επιτρέψουμε να κάνουν όλοι το ίδιο;". Η σχετική μορφή του επιχειρήματος αναγνωρίζει την διαφορά ανάμεσα στην απόκτηση, την ανεύρεση και τη λεηλασία και λαμβάνει υπόψη της, τις ευαισθησίες των αδύναμων και ανίσχυρων ομάδων σε τέτοιες προστριβές. Με αυτό τον τρόπο, ενώ διαφυλάσσεται η αξίωση για

την ακεραιότητα των Μουσείων και των συλλογών, αφήνει το περιθώριο για εξαιρέσεις.

Το αίτημα για επιστροφής των Μαρμάρων :

Όταν προέρχεται από Έλληνες και από μερικούς Εγγλέζους βασίζεται σε ένα σημαντικό βαθμό στην ιδέα του "δικαίου". Σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα, η κατεχόμενη Ελλάδα απογυμνώθηκε από τα γλυπτά από μια υπέρτερη δύναμη και έχει το δικαίωμα - αν υπήρχε η δυνατότητα να το πράξει- να τα ξαναπάρει στην κατοχή της.

Ο Παρθενώνας είναι μοναδικός όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρο το δυτικό πολιτισμό και διεκδικεί τουλάχιστον την μερική καταγωγή του από το διαφωτισμό της αρχαιότητας. Όσο κι αν το μνημείο έχει φθαρεί από πολέμους και από το χρόνο εξακολουθεί, σε αναγνωρίσιμη μορφή, να υψώνεται εκεί όπου πάντα βρισκόταν.

Για τους λόγους αυτούς ο Παρθενώνας διαφοροποιείται από όλα τα υπόλοιπα πιθανά "προηγούμενα" και δεν νομίζομε να υπάρχει άλλη παρόμοια περίπτωση που να εκπληρώνει τις παραπάνω προϋποθέσεις.

Ωστόσο θα πρέπει να παρατηρήσομε πως το Βρετανικό Μουσείο και ο Βρετανικός Θρόνος έχουν κάνει όταν το απαιτούσαν οι περιστάσεις κάποιες διακριτικές επιστροφές. Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει:

- *τα χειρόγραφα της Αιθιοπίας , επιστράφηκαν το 1872*
- *τη λειψανοθήκη, το σκήπτρο και τη σταυροφόρο σφαίρα των βασιλέων του Kandi (που είχαν μεταφερθεί από τον σερ Robert Browning), επιστράφηκαν στην Κεϋλάνη το 1930*
- *τα χάλκινα αριστουργήματα του Benin επιστράφηκαν το 1950*
- *τα βασιλικά εμβλήματα Mantalay επιστράφηκαν στην Burma το 1964.*

Επίσης διάφορα άλλα ιδρύματα και Μουσεία έχουν κάνει κατά καιρούς τέτοιου είδους χειρονομίες:

το Πανεπιστήμιο του Cambridge επέστρεψε τα υπάρχοντα των βασιλιάδων της Μπουγκάντα στην Ουγκάντα όταν η χώρα απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1964.

Το Βρετανικό Μουσείο συμφώνησε κατ αρχήν να επιστρέψει ως "δάνειο", ένα μέρος από την γενειάδα της Σφίγγας που είχε αφαιρέσει ένας Βρετανός στρατιώτης , το 1985.

Σε καμιά από αυτές τις περιπτώσεις δεν ήταν τόσο καλά θεμελιωμένη η διεκδίκηση των έργων τέχνης, όσο στην περίπτωση των Μαρμάρων από την Ελληνική κυβέρνηση.

Στις παραπάνω περιπτώσεις τα τεχνουργήματα είτε είχαν κάποια αξία αποκλειστικά για τη χώρα , είτε είχαν κυρίως γεωγραφική σχέση με τον πολιτισμό. Η γενειάδα της Σφίγγας, όσο τεμαχισμένη κι αν είναι δεν βρίσκεται στην ίδια αισθητική σχέση με το σύνολο, όπως συμβαίνει με τα Γλυπτά και τον Παρθενώνα.

Τα λάφυρα από τον Παρθενώνα δεν ήταν πολεμικά. Η Ελλάδα και η Βρετανία δεν υπήρξαν ποτέ χώρες αντίπαλες με τέτοιον τρόπο. Αντιθέτως η μεγαλύτερη δόξα των διαφόρων μουσείων προέρχεται από αποικιακές ή πολεμικές επιχειρήσεις. Κατά μία έννοια λοιπόν η επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα δεν δημιουργεί κανενός είδους προηγούμενο.

Και κάτι ακόμα: Οι Έλληνες και οι υποστηρικτές δεν απαιτούν τον επαναπατρισμό όλων των έργων τέχνης που βρίσκονται έξω από τη χώρα ή τουλάχιστον όλων εκείνων που είχε πάρει ο Λόρδος του Έλγιν από την Ελλάδα. Τότε το πρόβλημα θα ήταν διαφορετικό και θα μπορούσε να ειπωθεί ότι θα δημιουργούσε προηγούμενο. Όμως το αίτημα είναι η επιστροφή των Μαρμάρων διότι σημασία έχει η ενότητα και η ακεραιότητα του Παρθενώνα. Όλα τα άλλα αποτελούν προσπάθεια αποπροσανατολισμού του θέματος.

Οι σύγχρονοι Έλληνες δεν είναι γνήσιοι απόγονοι των Αρχαίων Ελλήνων και δεν έχουν κανένα φυσικό ή άλλο δικαίωμα σε γλυπτά του Φειδία.

Το επιχείρημα περί μην γνήσιων απογόνων είναι συκοφαντικό, προσβλητικό, αντιεπιστημονικό κι ανιστόρητο. Είναι λόγος τουλάχιστον ολιγογράμματου και δεν χρειάζεται απάντηση.

Ακόμη κι αν πέθαινε και ο τελευταίος Έλληνας πάνω στη γη και μαζί του και η γλώσσα και η διαχρονικότητα του Ελληνισμού , το ζήτημα επιστροφής των Γλυπτών στην πατρίδα τους θα παρέμενε ανοικτό, διότι η ελληνική συμμετρία είναι ένα δώρο στον πολιτισμό, όπως υποστηρίζουν διεθνείς προσωπικότητες των Γραμμάτων και των Τεχνών:

Jules Dassin +Francois Mitterand +Jacque Yves Cousteau
Jack Lang Mario Soares Jack Valenti
Sean Connery Sir Peter Brook Sir Ian Mackellen
Richard Weizsacker Julie Christie Paul Newman
Joanne Woodwurd Eleni Cubitt Federico Mayor
Lord Yehudi Menuhin +Robert Browning Sir Peter Ustinov
Mstislav Rostropovich Prince Sadruddin Khan Princess Sadhiddin Khan

Βιβλιογραφία:
Πρακτικά Βουλής Κοινοτήτων
Πρακτικά Συμβουλίου Βρετανικού Μουσείου
Φάκελοι Foreign Office
Η Επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα (Υπουργείο Πολιτισμού σε συνεργασία με το ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη)
The Elgin Marbles. Should they be returned to Greece?
The Spectator (1η Ιανουαρίου 1983)

Αντιδράσεις Βρετανών

*Η πρόσφατη πρωτοβουλία του βουλευτή Ρίτσαρντ Άλλαν με την ονομασία **"Παρθενώνας 2004"**, έχει αναθερμάνει το θέμα της επιστροφής των Μαρμάρων του Παρθενώνα στην Ελλάδα.*

Παραθέτουμε το μήνυμα του εμπνευστή της εκστρατείας, Ρίτσαρντ Άλλαν:

"Το προσωπικό μου ενδιαφέρον για το θέμα προέρχεται από την παιδεία μου ως κλασικιστής και πρώην φοιτητής αρχαιολογίας και πρακτικός. Έχοντας αποκτήσει τη γνώση της προστασίας της δικής μας πολιτιστικής κληρονομιάς σε αυτή τη χώρα, αντιλήφθηκα πόσο σημαντικό μπορεί να είναι αυτό για άλλες χώρες.

Ελπίζω αυτή η χώρα να είναι συνεπής και αξιότιμη στην προσέγγιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και πιστεύω ότι αυτό μας οδηγεί στην αναγνώριση ότι τα Μάρμαρα του Παρθενώνα πρέπει να επιστραφούν στην Ελλάδα και να εκτεθούν στο κατάλληλο για αυτά περιβάλλον, στον ίδιο τον Παρθενώνα.

Μέσω του Παρθενώνα 2004 ελπίζουμε να αποκτήσουμε την υποστήριξη τόσο του κοινού όσο και των μέσων ενημέρωσης για την επιστροφή των Μαρμάρων με την οποία θα ασκήσουμε πολιτική πίεση στην κυβέρνηση για τη δέσμευση της για την αποκατάστασή τους. η υποστήριξη αυτή θα πάρει τη μορφή αιτήσεων, επιστολών, εκδηλώσεων, προγραμμάτων και άρθρων. Πιστεύω ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα το 2004 θα αποτελέσουν την κατάλληλη στιγμή και πλαίσιο για αυτή τη χειρονομία καλής θέλησης προς την Ελλάδα από τη Μεγάλη Βρετανία."

Σε πρόσφατες δηλώσεις του σε εκδήλωση για την επίσημη έναρξη της εκστρατείας του, ο Άλλαν δήλωσε:

"Αν και έχουμε ενενήντατρεις (93) πολιτικούς οι οποίοι είναι ενεργά μέλη, έχουμε την ηθική στήριξη περισσοτέρων βουλευτών οι οποίοι προέρχονται από όλα τα κόμματα, συμπεριλαμβανομένων του Εργατικού και Συντηρητικού.

Τα Μάρμαρα αφαιρέθηκαν παράνομα από τον Παρθενώνα στις αρχές του 1800 από το Λόρδο Έλγιν Τόμας, το βρετανό πρέσβη στην Ελλάδα και πρέπει να επιστραφούν."

Άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών

*Ο **καθηγητής Άντονυ Σνόντγκρας**, πρώην Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου του Καίμπριτζ δήλωσε: " Η επιστροφή των Μαρμάρων θα αποτελούσε μια χειρονομία η οποία θα συμβάδιζε με την εποχή μας".*

*Ο **κύριος Πίτερ Ντέροου**, διδάσκων της αρχαίας ιστορίας στο Κολέγιο του Γουάντχαμ της Οξφόρδης δήλωσε: "Το κοινό θα έβλεπε, εκτιμούσε και μελετούσε*

καλύτερα τα γλυπτά στα πλαίσια του χώρου του Παρθενώνα, του οποίου αποτελούσαν φυσικό τμήμα από την αρχή."

*Ο **Δρ Ρίτσαρντ Κόλεϋ**, διευθυντής του Ιδρύματος Πολιτιστικής Κληρονομιάς, δήλωσε: "Υποστηρίζουμε όχι μόνον την επιστροφή των Ελγινείων Μαρμάρων στην Ελλάδα, αλλά και εκείνη όλων των ιστορικών υπολοίπων τα οποία αφαιρέθηκαν παράνομα από άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Ινδίας και της Κίνας, και τα οποία βρίσκονται στην κατοχή του Βρετανικού Μουσείου."*

Ο ίδιος χαρακτήρισε τη δήλωση του διευθυντή του Βρετανικού Μουσείου, Ρόμπερτ Άντερσον, ως το έπακρον εθνικιστική και αποικιοκρατική.

Παλαιότεροι επικριτές του Έλγιν

*Στους πρώτους ανθρώπους που επέκριναν τον Λόρδο Έλγιν συγκαταλέγεται και **ο βουλευτής Η. Hammersley**. Υποστήριξε ότι σε περίπτωση που κάποια μελλοντική ελληνική κυβέρνηση ζητούσε τα μάρμαρα πίσω, η Αγγλία θα έπρεπε να τα επιστρέψει χωρίς περαιτέρω διαδικασίες ή άρνηση.*

***Οι Dodwell και Clarke** πρότειναν την επιστροφή τουλάχιστον του μαρμάρινου πλαισίου του Ερεχθείου και του ιωνικού κίονα.*

*Επίσης, το 1890, ο **Franklin Harrison** στο κύριο άρθρο του περιοδικού "19ος αιώνας", το οποίο δημοσίευσε με τον τίτλο "Επιστρέψτε τα Ελγίνεια μάρμαρα!", υποστηρίζει ότι τα γλυπτά ήταν περισσότερο αγαπητά στους Έλληνες από ότι στους Βρετανούς.*

*Επιπλέον, ο βουλευτής και γραμματέας τότε του πρωθυπουργού **Philip Sassoon** έγραψε στους Times το 1928, ότι τα έξοχα ερείπια του Παρθενώνα και η φωτεινή ατμόσφαιρα της Αθήνας αποτελούσαν καταλληλότερη θέση για τα πιο αρμονικά γλυπτά του κόσμου από ότι το Βρετανικό Μουσείο.*

*Παρόμοια πρωτοβουλία είχε εκδηλωθεί το Δεκέμβριο του 1940 από την εργατικό **βουλευτή Κέιρ**, η οποία είχε ζητήσει από τον **Τσόρτσιλ** τον επαναπατρισμό των Μαρμάρων στην Ελλάδα, ως ένδειξη αναγνώρισης για την αντίσταση των Ελλήνων*

κατά των Ναζί. Και τότε ο πρωθυπουργός της Βρετανίας αρνήθηκε αυτή τη χειρονομία καλής θέλησης.

Το Νοέμβριο του 1999 μια ομάδα έξι συντηρητών αρχαιοτήτων δημοσίευσαν αναφορά σύνφωνα με την οποία η αποκατάσταση η οποία είχε επιχειρηθεί κατά το 1930 είχε προκαλέσει σοβαρότατη καταστροφή τους.

Περισσότερα για τους υποστηρικτές στη Μεγάλη Βρετανία μπορείτε να διαβάσετε στο http://damon.gr/marmara/support_gr.htm

Η Μελίνα για τα Μάρμαρα

"Η Κυβέρνηση της Ελλάδας με επιφόρτισε με την ευθύνη να σας αναγγείλω εδώ, ότι η Ελλάδα με την μεσολάβηση της Διακρατικής Επιτροπής της Ουνέσκο για την προώθηση της επιστροφής πολιτιστικών θησαυρών στις χώρες καταγωγής τους, σύμφωνα με τις τυπικές διαδικασίες και σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει σήμερα στην Αγγλία, θα ζητήσει επίσημα την επιστροφή των Μαρμάρων της Ακρόπολης.

Δεν είμαστε αφελείς. Ίσως να έρθει η ημέρα που αυτός ο κόσμος θα δημιουργήσει άλλα οράματα, άλλες αντιλήψεις για την ιδιοκτησία, την πολιτιστική κληρονομιά και την ανθρώπινη δημιουργία. Και καταλαβαίνουμε πολύ καλά ότι τα μουσεία δεν μπορεί να αδειάσουν.

Αλλά θέλω να σας υπενθυμίσω ότι για την περίπτωση των Μαρμάρων της Ακρόπολης δεν ζητούμε την επιστροφή ενός πίνακα ή ενός αγάλματος. Ζητούμε την αποκατάσταση ενός μοναδικού μνημείου, ξεχωριστού συμβόλου ενός πολιτισμού. Και πιστεύω ότι ήρθε ο καιρός αυτά τα Μάρμαρα να γυρίσουν πίσω στον γαλάζιο ουρανό της Αττικής, στο φυσικό τους χώρο, εκεί που αποτελούν δομικό και λειτουργικό μέρος ενός μοναδικού συνόλου..."

"... Βλέπουμε την αλληλουχία των αρχαίων πολιτισμών κομματιασμένη, το παρελθόν γκρεμισμένο και τις θαυμάσιες ιδιαιτερότητες ξεθωριασμένες. Η μνήμη μας απειλείται και η ψυχή μας ξεραίνεται, η δημιουργικότητα ασφυκτιά, το παρόν ξεριζώνεται. Όποιος δεν έχει παρελθόν δεν έχει παρόν, λέει μια αραβική παροιμία. Αυτό το παρελθόν πρέπει να αναδυθεί από τα μουσεία για να γίνει πηγή έμπνευσης και δημιουργίας, να γίνει όργανο και χαρά του λαού ..."

Παγκόσμια Διάσκεψη της UNESCO για την Πολιτιστική Πολιτική , Μεξικό, 26/7-6/8/1982

Ο Καβάφης έγραψε...

Παραθέτουμε δύο άρθρα του Αλεξανδρινού ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη από το βιβλίο "Κ.Π. Καβάφης Πεζά - Μελέτες και αποκηρυγμένα ποιήματα" τα οποία είχαν δημοσιευθεί στην εφημερίδα "Εθνική" το 1891.

Τα άρθρα αναφέρονται στα Μάρμαρα του Παρθενώνα και το γεγονός ότι είναι γραμμένα από τον Κ. Καβάφη παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον.

ΤΑ ΕΛΓΙΝΕΙΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

Σπουδαίον περιοδικόν της Αγγλίας , <Ο 19ος Αιών> , αδημοσίευσε την 1ην Μαρτίου άρθρον γραφόμενον <Ο Αστεϊσμός περί των Ελγινείων μαρμάρων>.

Οι φιλόμουσοι και φιλάρχαιοι αναγνώσται θα ενθυμώνται το κίνημα όπερ εγένετο τελευταίως εν Αγγλία ίνα αποδοθώσιν εις την Ελλάδα αι αρχαιότητες ας προ 80 ετών ο λόρδος Έλγιν , πρέσβυς της Αγγλίας παρά την Υ.Πύλη , ήπαρσεν - ίνα τας προφυλάξη δήθεν - εκ της Ακροπόλεως.

Ο λόγιος κ. Φρειδερίκος Χάρισσον θερμώς υποστήριξε το κίνημα , έγραψε δε εν τω <19ω Αιώνι> το περίφημόν του άρθρον <Απόδοτε τα Ελγίνεια Μάρμαρα>.

Την απάντησιν εις το άρθρον αυτό γράφει ο Διευθυντής του περιοδικού , ισχυριζόμενος ότι ο κ. Χάρισσον πραγματευθείς περί της επιστροφής των Ελγινείων μαρμάρων ηστεϊζετο απλώς , και κατέγινε περί το δοκιμάσαι την διορατικότητα του πνεύματος των συμπολιτών του - εάν τάχα θα ήναι αρκετά έξυπνοι να εννοήσουν την ειρωνείαν του. Άλλως ηθέλησεν επίσης να περιπαίξη την συνήθειαν διαφόρων συγχρόνων ρητόρων οίτινες επινοούσι θέματα της ευφράδειας των , ζητούσι να αποδείξωσι παραδοξολογίας και χιμαίρας.

Ούτω κρίνει ο κ. Τζαίμης Νώουλς , διευθυντής του περιοδικού <Ο 19ος Αιών>. Μοι φαίνεται όμως ότι ο παραδοξολογών είναι μάλλον αυτός ή ο κ. Χάρισσον.

Το άρθρον του ουδέ λογικόν είναι , ουδέ γενναίον. Είναι τόσον ξηρόν κατά το ύφος , έχει τοιαύτην πληθώραν πτωχής ή μάλλον , ανόστου ειρωνείας ,ώστε πιστεύω ότι μόνον οι Έλληνες , τους οποίους αφορά αμέσως το ζήτημα , θα έχωσι την υπομονήν να το αναγνώσωσιν ίνα σωθώσιν αι αμαρτίαι των.

Εν τη εξάψει του ο κ. Νώουλς τι δεν λέγει !

Εκθειάζει του Έλγιν την αρπαγήν. Μυκτηρίζει τον Βύρωνα. Σχετίζει την ευτελή υπεξαίρεσιν των μαρμάρων , προς τα ένδοξα τρόπαια του Νέλσωνος. Φρονεί ότι εάν επιστραφώσιν αι αρχαιότητες αύται , πρέπει ν'αποδοθώσιν επίσης η Γιβραλτάρη , η Μελίτη , η Κύπρος , η Ινδική - λησμονών ότι η κατοχή των χωρών εκείνων λογίζεται αναγκαία εις το Αγγλικόν κράτους , ενώ τα Ελγίνεια μάρμαρα εις ουδέν χρησιμεύουσιν άλλο ή εις τον ωραϊσμόν και πλουτισμόν του και άνευ αυτών ωραιοτάτου και πλουσιωτάτου Βρεττανικού Μουσείου. Ψέγει του κ. Χάρισσον την ορθοτάτην παρατήρησιν , ότι το κλίμα του Λονδίνου φθείρει τας γλυφάς των μαρμάρων και εκφράζει τον φόβον μη εάν μετακομισθώσιν εις Αθήνας καταστραφώσιν εν ενδεχόμενη αναφλέξει του Ανατολικού ζητήματος - λησμονών ότι ο φρόνιμος άνθρωπος οφείλει να διορθώνη το ενέστος κακόν πριν φροντίσει περί του μέλλοντος.

Δεν φαίνεται να δίδη πολλήν σπουδαιότητα εις τα δικαιώματα άτινα έχει των μαρμάρων <ο αναμεμιγμένος μικρός πληθυσμός όστις σήμερον κατοικεί επί των ερειπίων της Αρχαίας Ελλάδος> και υποθέτω ευρίσκει τα δικαιώματα του λόρδου Έλγιν και εαυτού μεγαλείτερα. Παρατηρεί ότι , αν ηκολουθείτο η συμβουλή του κ. Χάρισσον και απεδίδοντο αι περί ου ο λόγος αρχαιότητες εις την Ελλάδα , τις οίδεν εάν καμμία εκ των ολιγοβιών κυβερνήσεών της δεν θα τας επώλει αντί εκατομμυρίου λ.στ. εις την Γερμανίαν , ή αντί δύο εις την Αμερικήν ,ή χειρότερα , εάν δεν θα τας επώλει λιανικώς , εις ένα έκαστον ολίγας.

Ταύτα είναι ύβρις αδικαιολόγητος και εμφαίνουσα πολλήν ελαφρότητα εις την οποίαν η αρμόζουσα απάντησις θα ήτο - Είμεθα Κύριοι να διαθέσωμεν ως θέλομεν τα ημέτερα.

Αλλ'ας διαφωτισθή η άγνοια του ανδρός και ας μάθη ότι μέχρι τούδε αι ελληνικαί κυβερνήσεις , ολιγόβιοι ή μακρόβιοι , επεδείξαντο πολλήν ευλάβειαν και φροντίδα προς τα αρχαία μνημεία , ότι διάφορα μουσεία συνεστάθηκαν εν Ελλάδι ,ων η διοίκησις είναι αξιόλογος και ότι εν Αθήναις τα Ελγίνεια μάρμαρα θα τυχώσει της αυτής πίστης διαφυλάξεως και περιποιήσεως οίας και εν Αγγλία. Είναι δε νόστιμος ο κ. Νώουλς όταν μας αφίνει να ίδωμεν και την χρηματικήν άποψιν της υποθέσεως. Εις εν μέρος του άρθρου του λέγει , ότι η σημερινή αξία των μαρμάρων υπολογίζεται εις εκατομμύρια , και εις άλλο πάλιν μέρος ομολογεί , ότι δια να τα αποκτήση ο λόρδος Έλγιν εξώδευσε 14.000 λ. Τι καλή δουλειά !

Δεν αναγράφω περισσότερας εκ των παρατηρήσεως του κ. Νώουλς. Είναι της αυτής ποιότητος και αι επίλοποι. Εξ άλλου δεν νομίζω πρέπον να τον θεωρήση τις υπεύθυνον δι'όλα όσα γράφει. Ο ανήρ εις άλλας περιστάσεις απέδεξεν ότι δεν αμοιρεί παιδείας , ορθής κρίσεως , και άλλων φιλολογικών προσόντων. Όθεν τείνω να πιστεύσω ότι πρέπει να αποδοθή το άτακτον της συνθέσεως και των κρίσεών του περί των Ελγινειών μαρμάρων εις την πνευματικήν σύγχυσιν ην τω επήνεγκεν η σκέψις ότι αι πολύτιμοι αύται αρχαιότητες - οι περικαλλείς αδάμαντες της Αττικής - ηδύναντο να ξεφύγουν από το Βλούμσβουρύ του. Το'μισολέγει ο ίδιος μετά βουκολικής απλότητος εν μια περίοδω του άρθρου του - Τι ιδέα (δεν ενθυμούμαι αν ήναι ακριβώς αυταί αι λέξεις του) ενώ έχωμεν τας ωραίας αυτάς αρχαιότητας εδώ και ειμπορεί ο λαός μας να πηγαίνη να τας θαυμάζη όποτε θέλει , τι ιδέα να τας στείλωμεν εις την άλλην άκρην της Ευρώπης !

Εν Αλεξανδρεία της Αιγύπτου , τη 27 Μαρτίου 1891

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Φ.ΚΑΒΑΦΗΣ

"Νεώτερα περί των Ελγινείων μαρμάρων"

Ο θάνατος των πολιτικών ή διεθνών ζητημάτων είναι η λήθη. Ευτυχώς το ζήτημα περί αποδόσεως των Ελγινείων μαρμάρων εις την Ελλάδα δεν πέπρωται ακόμη να λησμονηθή. Πολύ δε συντείνει εις την αναζωπύρωσιν του ζητήματος η διάστασις εις την οποίαν ήλθαν επ' αυτού δύο διακεκριμένοι λόγιοι Αγγλοι ο κ. Φρειδερίκος Χάρισον και ο Τζαίημς Νώουλς διευθυντής του περιοδικού ο "19ος αιών".

Εν τω Λονδινείω περιοδικώ "η Δεκαπενθήμερος Επιθεώρησιν" ο Χάρισον απήντησεν εις τας κατακρίσεις τας εκτοξευθείσας κατ' αυτού υπό του "19ου αιώνος".

Δεν θα αναγράψω όλα τα επιχειρήματα δι' ων ο κ. Χάρισον υποστηρίζει την θεωρίαν του περί αποδόσεως των μαρμάρων. Εν άρθρω καταχωρησθέντι εν τη "Εθνική" της 30ης Μαρτίου κατέδειξα ήδη την ελαφρότητα των ισχυρισμών του κ. Νώουλς. Θέλω μόνον μεταφράση επεξηγήσεις τινάς ας δίδει ο κ. Χάρισον εν τω νέω του άρθρω.

Λέγει ρητώς ότι δεν καταδικάζει απολύτως τον λόρδον Ελγιν τον υπεξαιρέσαντα τας περί ου ο λόγος αρχαιότητας, εκθέτει όμως 4 λόγους δι ων αποδεικνύεται ότι η κατοχή των μαρμάρων υπό τε του λόρδου Έλγιν πρώτον, και του αγγλικού έθνους δεύτερον, αντίκειται εις τας αρχάς του δικαίου.

"α' Ο λόρδος Έλγιν απέκτησε τα μάρμαρα του Παρθενώνος ουχί από τους Έλληνας, αλλά από τους δυνάστας αυτών Τούρκους.

β' οι Έλληνες εναντιώθησαν καθ' όσον τοις ήτο δυνατόν εις την μετακόμισιν αυτών, και ουδέποτε έπραξάν τι προς βλάβην των.

γ' Οι άνθρωποι του λόρδου Έλγιν αφήρεσαν ό,τι ήθελαν άνευ της ελαχίστης μερίμνης δια το μνημείον όπερ απεγύμνωσαν.

δ' Το βρεταννικόν έθνος απέκτησε τα Ελληνικά μάρμαρα αντί ποσού μηδαμινού". Αλλως παραδέχεται ότι ο λόρδος Έλγιν "πιθανόν εντίμως να εθεώρη ότι έσωζε δια την ανθρωπότητα τα πολύτιμα ταύτα κειμήλια".

Εις εκ των κυρίων ισχυρισμών των εναντιουμένων εις την απόδοσιν των Ελγινείων μαρμάρων είναι ότι δι' αυτής η Αγγλία θα αναγνωρίση την αρχήν της αποδόσεως των κατά το μάλλον ή ήττον άνευ οριστικής ή ακριβούς νομιμότητος αποκτηθέντων και τότε πρέπει να γυμνωθώσιν αι αρχαιολογικοί συλλογαί της. Αλλά αυτή είναι η συνήθης υπεκφυγή εκείνων οίτινες θέλουσιν ευσχήμως να αποφύγωσιν την εκτέλεσιν γενναίας πράξεως. Φοβούνται τας συνεπείας. Αλλά τέλος πάντων ποίαι είναι αι συνέπειαι αύται; μη είναι υποχρεωμένος τις να φέρη όλα μέχρι υπερβολής; Είναι υποχρεωμένος τις να

εξακολουθή εφαρμόζων μιαν αγαθήν αρχήν μέχρις ότου δια της καταχρήσεως καταστή μωρά; Κατά την λογική ταύτην λοιπόν δεν πρέπει ποτέ να ελεή τις πτωχόν διότι αν ήτο να ελεήση όλους τους πτωχούς του κόσμου ήθελε καταντήση χιλιάκις πτωχότερος του πτωχοτέρου; Εξ άλλου η συνέπεια αυτή της γενικής αποδόσεως δεν απορρέει εκ της αποδόσεως των Ελγινείων μαρμάρων. Ο κ. Χάρισον, προς απόδειξην τούτου, επαναλαμβάνει όσα έγραψε πέρυσι επί του αντικειμένου.

Ο κ. Νώουλς, λέγει, δαπανά πολλήν εύκολον ρητορικήν αριθμών διάφορα έργα ελληνικής τέχνης κατεχόμενα υπό της Αγγλίας, και ερωτά εάν πρέπει και αυτά να επιστραφούν. "Βεβαίως όχι! Εποίησα διάκρισιν φανερωτάτην. Έγραψα τα Ελγίνεια μάρμαρα διαφέρουσιν ολοτελώς από όλα τα άλλα αγάλματα. Δεν είναι αγάλματα. Είναι τεμάχια μοναδικού μνημείου, του περιφημοτάτου εν τω κόσμω μνημείου, όπερ είναι το εθνικόν σύμβολον και το παλλάδιον γενναίου λαού και χώρος προσκυνήσεως δια την πολιτισμένην ανθρωπότητα... Εις το ελληνικόν έθνος την σήμερον τα ερείπια της Ακροπόλεως είναι πολύ σπουδαιότερα και ιερώτερα αφ' ό,τι είναι οιονδήποτε άλλο εθνικόν μνημείον εις οιονδήποτε άλλον ναόν. Είναι το εξωτερικόν και ορατόν μνημείον της εθνικής υπάρξεως και αναγεννήσεως... Δεν υπάρχει παράδειγμα εν τω κόσμ όλω ενός έθνους διατηρούντος, ουχί δια κατακτήσεως αλλά δια προσφάτου αγοράς από δυνάστην, τα εθνικά σύμβολα άλλου έθνους. Εάν ο πρέσβυς μας είχεν αγοράση από τον Βίσμαρκ, ότε οι Γερμανοί ήσαν εν Παρισίοις, τους εν Αγίω Διονυσίω τάφους των βασιλέων, τον τάφον του Ναπολέοντος... Πιστεύω ότι κάπως θα ωμιλείτο παραπάνω το πράγμα και ίσως ο κ. Νώουλς δεν θα είχεν όρεξιν να τραγουδή το "Βασίλευε Βρεττανία" επί τόνου τόσον προκλητικού.

Ιδού τι φρονεί περί της ασφαλείας ης απολαύσουσι τα Ελγίνεια μάρμαρα εν Αθήναις:

Η Ακρόπολις είναι άριστα προφυλαγμένη. Δεν είναι ολιγώτερον ασφαλής του Βρετανικού Μουσείου. "Αι Αθήναι την σήμερον είναι καλλιτεχνική σχολή όλων των εθνών, και αφ' ότου ηνεώχθη ο σιδηροδρομος Θεσαλονίκης - Κωνσταντινουπόλεως έχουσιν όσους επισκέπτας και η Βενετία ή η Φλωρεντία. Είναι επίσης πλησίον της Ευρώπης της κειμένης προς νότον ή προς ανατολάς του Μονάχου όσον και το Λονδίνον. Η ιδέα την οποίαν φαίνεται ότι έχη ο κ. Νώουλς περί των Αθηνών ως μέρος τι απώτατον και άγριον, ομοιάζον το Βαγδάτιον όπου Αλβανοί και μεθυσμένοι ναύται κτυπώνται, όπου οι δρόμοι είναι είδος Πέττικοτ Λαίων και Ουαϊτσάπελ, και όπου κάποτε φθάνει εις μιλόρδος μετά του δραγομάνου του και των σκηνών του, πηγάζει από τα ταξείδια της ενότητός του. Ας ερωτήση κανένα όστις ήτο εκεί τελευταίως και θα απορήση να μάθη ότι αι Αθήναι είναι τώρα μια πόλις επίσης πολιτισμένη, τακτική, ανεπτυγμένη και πλήρης ευφυών επισκεπτών, όσον οιαδήποτε πόλις της Γερμανίας, Ιταλίας ή Γαλλίας. Ως κέντρον αρχαιολογικών σπουδών... αι Αθήναι είναι σχολή πολύ σπουδαιότερα του Λονδίνου".

Εις τας αυθαδείας του κ. Νώουλς περί του Ελληνικού έθνους απαντά ο κ. Χάρισον δια των εξής:

"Αναμφιβόλως οι φανατικοί φιλέλληνες εξέφρασαν ποτέ πολλάς ανοησίας, αλλ' η Ελλάς είναι τώρα ανεγνωρισμένον και ανεξάρτητον έθνος της Ευρώπης. Εάν δε την συγκρίνωμεν προς την Πορτογαλίαν, την Βραζιλίαν, ακόμη και την Τουρκίαν και την Ρωσσίαν, η ευφυία, το βάσιμον και η πρόοδός της ουδόλως είναι άξια περιφρονήσεως...

Το Ελληνικό έθνος είναι νέον. Αι δυσκολίαι του είναι μεγάλαι, και η πολιτική του είναι άστατος, ως είναι η πολιτική μεγαλυτέρων εθνών άτινα έτυχον μικροτέρας πείρας. Με όλα ταύτα όμως το να προσφερθώμεθα προς το ελληνικόν έθνος ως προς άτακτα παιδιά τα οποία πρέπει να προσέχωμεν να μην κάμουν ανοησίας ή να μη χαλνούν τα πράγματα, να λέγωμεν ότι δεν δυνάμεθα να τους εμπιστευθώμεν τα ίδια των εθνικά μνημεία, να λέγωμεν ότι ήθελαν τα πωλήση εις την Αμερικήν είναι παράδειγμα βλακώδες και πρόστυχον της αυθαδείας των Τζων Μπουλ".

Εν άλλω μέρει του άρθρου του ο κ. Χάρισσον παρατηρεί μετ' ευχαριστήσεως ότι πολλοί σπουδαίοι άνδρες και σπουδαία φύλλα ενέκριναν την πρότασίν του.

"Η Σημαία" ήτο η πρώτη σπεύσασα εν κυρίω άρθρω να εγκρίνη την πρότασιν και τον άρθρον έκαμεν εντύπωσιν εν Ελλάδι... Υπήρξαν... οι υποστηρίξαντες εκάστην λέξιν μου. Αριστον άρθρον εμφορούμενον υπό του αυτού πνεύματος εφάνη εν τω Daily Graphic, και διάφορα άλλα φύλλα, εν τε Αγγλία και εν τηαλλοδαπή, ενέκριναν την έκκλησίν μου. κ. Ξάου - Λεφέβρ, εν πολυτιμω άρθρω επί της σημερινής Ελλάδος, προσετέθη εις την αυτήν πολιτικήν, και πιστεύω ότι υποστηρίζεται εν αυτή και υπό άλλων μελών της Βουλής... Δύο εντιμότατοι και σπουδαίοι πολιτικοί σύλλογοι, άνευ κομματικής αποχρώσεως απευθύνθησαν προς εμέ με τον σκοπόν να ενεργήσωμεν διάβημα τι εν τη Βουλή ή αλλαχού..

Παρά τας διαβεβαιώσεις ταύτας, δεν πιστεύω η Ελλάς να έχη πολλήν τύχην να επανίδη τας ωραίας γλυφάς του Παρθενώνος. Το κόμμα το οποίον εναντιούται εις την απόδοσιν των Ελγινείων μαρμάρων είναι πολυάριθμον. Οσοι θέτουσι τον εγωισμόν υπεράνω της γενναιότητος ανήκουσι εις το κόμμα εκείνο - οι δε τοιούτοι άνθρωποι είναι πολλοί και εν Αγγλία, ως δυστυχώς είναι πολλοί πανταχού".

Οπως και αν έχη - είτε επιτύχη ο αγών περί αποδόσεως των Ελγινείων μαρμάρων είτε αποτύχη - εις τον Φρειδερίκον Χάρισσον οφείλεται ευγνωμοσύνη και τιμή, ου μόνον εκ μέρους των Ελλήνων, αλλά και εκ μέρους πάντων των ανεπτυγμένων ανθρώπων ως ο προσήκων μισθός των θαρραλέως τα ορθά λεγόντων.

Εφ. "Εθνική"
έτος Β' αριθμ. 117
Εν Αθήναις Δευτέρα
29 Απριλίου 1891
Κωνσταντίνος Φ. Καβάφης